

Зміст

Вступ	7
1. Інтелектуальна біографія музикознавця: історіографія, джерела та методологія дослідження	17
1.1. Музикознавець versus музична біографія: виклики часу	17
1.2. Інтелектуальна біографія у теоретико-методологічному вимірі.	27
1.3. Архів М. Антоновича і Ego-документи як джерело його інтелектуальної біографії	36
2. До еміграції.	47
2.1. Етапи формування власної ідентичності: дитинство та юність	47
2.2. Професійне та особистісне формування: львівський період	66
2.3. Віден – Лінц – Ліцманштадт	107
3. «Планета Ді-Пі».	118
3.1. «Доба Ді-Пі» у листуванні Василя Витвицького з Мирославом Антоновичем (1946–1947 рр.)	118
3.2. Мистецький Український Рух (МУР) та українське еміграційне музикознавство: тенденції та паралелі (1940-х – поч. 1950-х років ХХ ст.)	132
3.3. Гіршберг – Кулемборг. Церковний спів у українській духовній семінарії в еміграції.	155
3.4. Уtrechtський університет (1950-і рр.): захист докторату з музикології, початок наукової праці, інтернаціональний конгрес музикологів 1952 р.	163
4. Науковий та творчий профіль 50-х років: Уtrecht (Голландія)	190
4.1. Гарвардський період (1953 рік) Мирослава Антоновича	190
4.2. «Світ людей науки»: інтелектуальний діалог в епістолярію М. Антоновича і П. Маценка	209

4.3. До «історії намірів» українського еміграційного музикознавства: спроби відновлення журналу «Українська музика»	222
4.4. Українське у Візантійському хорі з Утрехта: історія феномену	239
5. Інтелектуальна праця 60-70 років: на перехресті Сходу і Заходу	278
5.1. Партесна доба в наукових пошуках Мирослава Антоновича: погляд крізь епістолярій	278
5.2. Що стоїть за фактами, або два погляди на походження української літургійної музики	295
5.3. Проблеми ревізії радянських музично-історичних досліджень в еміграційному музикознавстві	316
5.4. Жоскен Депре у науковій спадщині Мирослава Антоновича (або як дослідження нідерландської музики XV–XVI ст. сприяло введенню україністики в європейський музикознавчий простір)	333
6. Завершення наукової праці (1982–2006). Нереалізовані проекти	352
Висновки	371
Summary	376
Список використаних джерел, літератури	380
Опис фотоілюстрацій	425
Алфавітний покажчик	428

Написання цієї книжки було б неможливим без підтримки та сприяння в опрацюванні архіву М. Антоновича директора Інституту церковної музики УКУ проф. Юрія Ясіновського, який перший увів наукові праці Антоновича в український музикознавчий дискурс, а тепер опікується його архівом. Окрема подяка Оксані Мартиненко за безкорисливу допомогу і можливість працювати з епістолярієм фонду П. Маценка, що знаходиться в архіві Осередку української культури і освіти у Вінниці; п. Володимиру Пилиповичу з Перемишля за надсилання маловідомих матеріалів; нідерландському музикологові Яапу ван Бентему за схвалення ідеї написання цієї книги і важливу інформацію; дітям М. Антоновича – Роману, Андрусі й Мирославі – за особисте сприяння і цінні спогади, а також всім колегам з ЛНМА ім. М. Лисенка, які своїм доброзичливим ставленням і посильною допомогою сприяли праці над цією книгою.

Розділ 1

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БІОГРАФІЯ МУЗИКОЗНАВЦЯ: ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Музикознавець *versus* музична біографія: виклики часу

Музикологія, як кожна наука, має свою історію, яка складається з послідовності подій, що формують фактологічний кістяк, та інтерпретацій, пов'язуючи всі факти в єдиний нараторівний ланцюг. За фактами, що творять музичну історію, стоять реальні особистості.

Історія музичної науки сягає старожитніх часів, коли вона складала комплекс понять, що були частиною старожитнього розуміння мистецтва. Вміння створювати щось ототожнювали зі знанням зasad творення, звідси мистецтвами були і деякі науки, зокрема математика й астрономія, а також геометрія і граматика, при тому мистецтвами найдосконалішими! За античною класифікацією мистецтва поділялися на вільні (які вимагали розумової діяльності) і звичайні, які вимагали фізичних зусиль. Музика завжди була вільним мистецтвом, що вимагало виключно інтелектуальної діяльності, а отже, було найвартіснішим. Саме слово теорія (в перекладі з грецької мови «бачення або споглядання з відстані») означало спершу мисленнєву діяльність, коли щось необхідно було зображені й пояснити, грецьке слово «*λόγος*» означало не лише мислення, а й мову – «мислення, виражене в мові»¹. Теоретичне осмислення здобутків практики було необхідне, поява кожного нового практичного досвіду вносила свої зміни, і теорія їх наново упорядковувала, – «так від теорії до теорії розвиваються історія знання про красу і мистецтво, форму і творчість»². Кожна доба залишила в історії музичної науки імена тих, хто підсумовував, впорядковував або передбачав практичний досвід свого часу в теоретичних

¹ Рамірес Хосе Луїс. Поновлення Риторики як основи громадянства і освіти. Львів: Центр Гуманітарних досліджень; Київ: Смолоскип, 2008. «Університетські діалоги», № 7. С. 46.

² Татаркевич В. Історія шести понять / переклад з польської В. Корнієнка. Київ: Юніверс, 2001. С. 323.

розважаннях: Аристоксен, Северин Боецій, Йоганн де Муріс, Микола Орезмський, Гвідо з Ареццо, Філіп де Вітрі, Йоган Тінкторіс, Джозефо Царліно, Вінченцо Галілей, Атаназій Кірхер, Йоган Маттезон, Микола Ділецький, Себастьян Фельштинський, Гвідо Адлер, Гуго Ріман і багато інших. Бо, як слухно зауважує американський музиколог Манфред Букофцер, «ставлення до музики не є історичною константою, і музикознавець також є дитиною свого часу»³. Осмислений, систематизований і втілений у логосі практичний досвід ставав історією. Його обговорювали, з ним сперечалися, його використовували або й ні, але він залишався історичним фактом, що відбувся, а все інше поступово зникало з плином часу.

Здійснюючи історичний огляд гуманітарних наук, нідерландський професор Ренс Бод виявляє і класифікує їхні спільні ознаки за допомогою методичних принципів⁴. Він стверджує, що найважливішими принципами, чинними для всіх гуманітарних наук протягом багатьох століть, були принципи математичних пропорцій та принцип декларативної системи правил, сформульовані ще в добу Старожитності у дослідженні музичних явищ. Для означення музикології Р. Бод вважає найвідповіднішим термін альфа-наука, який поряд з поняттями «науки про дух» і «гуманітарні науки» використовують у нідерландській мові.

Історія гуманітарних наук розпочинається в добу античності і, незалежно від того, що становило предмет їх зацікавлення, в сумі це були складові спільної інтелектуальної праці, і наука про музику була суттєвим її компонентом. Саме в ті часи постав найдавніший закон у науці – музичний закон Піфагора, що пояснював природу консонантних інтервалів за допомогою математичних співвідношень. Навіть небесні тіла мали узгоджуватися зі співвідношеннями музичних інтервалів, і піфагорійська теорія «гармонії сфер» була чинною ще багато століть по тому. А першим «музикологом» Античності вважається Аристоксен, який, не відкидаючи математичні обчислення, наголошував на значенні слухового досвіду при вивченні музичних закономірностей та музичних творів. Вплив Піфагора і його музично-акустичних законів мав величезне значення

³ Bukofzer M. The Place of Musicology in American Institutions of Higher Learning. New York: The Liberal Arts Press, 1957. P. 52. URL: http://www.ams-net.org/resources/The_Place_of_Musicology.pdf (дата звернення 9.03.2018).

⁴ Бод Р. Забуті науки. Історія гуманітарних наук / пер. з нід. Я. Довгополового. Київ: Вид-во Жупанського, 2016. 376 с.

для музичної теорії Середньовіччя і раннього Відродження, зокрема у працях Боеція. Йому належить ідея поділу музики на *musica mundana* (музика всесвіту), *musica humana* (музика людини, тобто гармонійне узгодження тіла і душі) та *musica instrumentalis*, або *musica practica* (інструментальна музика, яка через відповідну гармонію формує звичай). Боецій вважав, що важливішою і шляхетнішою справою є знати, що хтось робить, ніж діяти самому. Звідси музика черпає свою досконалість більше з раціонального пізнання, ніж з виконавської практики⁵.

Музична наука епохи пізнього Середньовіччя виводить систему правил для вже існуючої музичної практики, серед яких найважливішими є трактати Гвідо Аретинського з реформою системи нотації, Франка Кельнського і Йогана де Гарляндія, що вводять поняття мензуральної нотації й утверджують засади нової ритмічної системи, Філіпа де Вітре та Йогана де Муриса, що описують нові композиційні практики тощо. І це лише окремі представники європейської музики, а скільки важливих теорій виникало в музичній науці арабського, китайського, індійського світу!

У XV ст. над законами гармонії, ладу і ритму працювали Раміс де Пареха, Франкіно Гафурі, Джозефо Царліно, Вінченцо Галілей, Йоган Тінкторіс та ін. «Було недопустимо, щоб в основі практичного вирішення не лежали теоретичні підвалини, – пише Р. Бод. – Хоч теорія музики все ще перебувала під нумерологічним піфагорським впливом, прагнення теоретичного обґрунтування практики виявилося особливо плідним»⁶. Він зазначає, що завдяки своїй математично-емпіричній основі музикознавство сполучало між собою гуманітарні і природничі науки. Взаємозалежний зв'язок між теорією і практикою розвивали їх наступники, зокрема французький композитор і музичний теоретик Ж.-Ф. Рамо у вченні про музичну гармонію, яке стало, за Р. Бодом, «домінуючою педагогічною парадигмою в Європі» з другої половини XVIII ст. Треба також згадати традицію створення посібників з композиції, музичних граматик, музичних словників, перших європейських історій музики, а також виникнення перших європейських праць, присвячених органології М. Преторіуса й А. Кірхера. Згадаємо праці Себастіана

⁵ Kijewska A. Filozof i jego muzy. Antropologia Boecjusza – jej źródła i recepcja. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki, 2011. S. 295.

⁶ Бод Р. Забуті науки. С. 191.

Фельштинського, які були посібниками з теорії багатоголосої музики й мензуральної нотації, «Граматику музикальну» Миколи Ділецького, у якій пояснюється лінійно-мензуральна нотна система, партесний спів й основи партесної композиції.

Нові музичні закони, створені музикологами, отримують універсальне значення і знаходять своє місце в царині інших гуманітарних наук, зокрема теорії мистецтва. Так, Леон Баттіста Альберті, автор першої теоретичної праці про візуальні мистецтва в Європі, у праці про теорію архітектури висуває концепцію, за якою в основі правильних архітектурних співвідношень треба використовувати музичні консонанси. У другій половині XVI ст. до застосування музичних консонансів у теорії архітектури повертається Андреа Палладіо у відомому трактаті «Чотири книги про архітектуру»⁷.

Лише з XIX ст. перевага вивчення теорії музики змінюється на історичний підхід у музикології. Це період, коли музикологія стає самостійною університетською дисципліною, зі своєю методологією і дослідницькими методами, які утвердилися на століття у музикологічній практиці, і лише наприкінці ХХ ст. представники «New Musicology» (Джозеф Керман, Лоуренс Крамер та ін.) задекларували нові парадигми музикології. Представники історично орієнтованої критики відкидають концепцію автономного мистецтва і намагаються розуміти музику згідно з її контекстами і культурними смыслами. «Сторіччями музикологія була точною альфа-наукою, – зазначає Р. Бод. – [...] Її по праву можна назвати найбільш інтердисциплінарною альфа-наукою (можливо, після археології): направм бета-науки (формальний аналіз музики), направм гамма-науки (пізнання музики) і направм альфа-науки (історія музики)»⁸.

Інтерес до постаті музикознавця – вченого, теоретика, історика в особистісному вимірі виразно засвідчує світова історіографія. Зокрема, 1983 року вийшла друком збірка статей, присвячена Йоганнові Маттезону, німецькому теоретику та композиторові XVIII ст., яка стала підсумком Інтернаціонального симпозіуму 1981 року. Основні питання, які розкриваються в публікаціях: Маттезон і його доба, його сучасники, творчість, музично-теоретична праця на тлі музичної теорії та естетики XVIII ст.⁹ Монументальна постать ні-

⁷ Бод Р. Забуті науки. С. 212.

⁸ Там само. С. 290.

⁹ New Matheson studies / Edited by George J. Buelow, Hans J. Marx. New York: Cambridge University Press, 1983.

мецького музикознавства Філіпа Шпітти стала предметом докторської праці Ульріки Шіллінг (Schilling)¹⁰, один із трьох розділів якої реконструює картину життя й діяльності музиколога через дзеркало епістолярію.

Автобіографія німецького музиколога Гуго Ляйхтентрітта (Leichtentritt, 1874–1951), рукопис якої не так давно було віднайдено в колекції Гарвардської Музичної Асоціації й опубліковано 2014 року, – детально задокументована персональна історія: життєпис, музична праця, соціальне й географічне тло, що сумарно відтворює широку панораму музичного життя кінця XIX – половини ХХ ст.¹¹

2015 року була втретє перевидана автобіографія засновника віденського музикознавства Гвідо Адлера (1855–1941), доповнена неопублікованими рукописами й листами, які репрезентують його діяльність на тлі соціальних, політичних і культурних процесів до і після 1900 року¹². Ще дві книги, які на основі епістолярію Адлера та його автобіографічних наративів розкривають широку панорamu суспільного і мистецького життя, – це дружнє листування Адлера з філософом Алексієм Мейнонгом та композитором Густавом Малером¹³. Велична постать Гуго Рімана (1849–1919) є центром докторського дослідження Міхаеля Арнца¹⁴ і праці Александра Редінга «Гуно Ріман і народження сучасної музичної думки»¹⁵; фігура німецького музиколога Германа Аберта в широкому культурно-історичному контексті висвітлюється у монографії Карла Функа «Герман Аберт: Музикант, музиколог, музичний педагог»¹⁶.

¹⁰ Schilling Ulrike. Philipp Spitta. Leben und Wirken im Spiegel seiner Briefwechsel. Mit einem Inventar des Nachlasses und einer Bibliographie der gedruckten Werke. Kassel: Bärenreiter, 1994.

¹¹ A musical life in two worlds: the autobiography of Hugo Leichtentritt / Edited by Mark DeVoto. Boston, Massachusetts: Harvard Musical Association, 2014.

¹² Adler Guido. Wollen und Wirken: Aus dem Leben eines Musikhistorikers von Barbara Boisits. Böhlauswien, 2015.

¹³ Meinong Alexius und Adler Guido: eine Freundschaft in Briefen von Alexius Meinong / G. Eder. Amsterdam – Atlanta, GA, 1995; Edward R. Reilly. Gustav Mahler and Guido Adler: Records of a Friendship. Cambridge University Press, 2009.

¹⁴ Arntz M. Hugo Riemann (1849–1919): Leben, Werk und Wirkung. Köln: Con certo, 1999.

¹⁵ Rehding A. Hugo Riemann and the Birth of Modern Musical Thought. Cambridge University Press, 2003.

¹⁶ Funk K. J. Herman Abert: Musiker, Musikwissenschaftler, Musikpädagoge. Stuttgart: M&P, 1994.

У 2008 році з'явилася монографія, присвячена польському музикологові українського походження Юзефові Хомінському, оперта на великий архівний масив документів, в тому числі й епістолярію¹⁷. У лютому 2012 року було успішно завершено проект «Wissenschaftliche Biographie über Gustav Jacobsthals Leben und Forschen im Kaiserreich» під керівництвом музиколога Петера Шюрінга (Sühring) з берлінського Університету мистецтв, який втілився у першу наукову біографію німецького музиколога Густава Якобшталя¹⁸. Урешті, праця Ентоні Каммінгса (Cummings), присвячена італійському музикологові Ніно Пірротта (Pirrotta), вже у самій назві декларує свої методологічні координати – «Ніно Пірротта: інтелектуальна біографія»¹⁹. Реконструюючи подробиці життя і кар'єри відомого італійського музиколога, Каммінгс робить основний наголос на думках і працях Пірротта. Каммінгс простежує італійське інтелектуальне життя початку ХХ ст. і його вплив на формування науковця, прояснює самобутність Пірротта на основі аналізу основних його публікацій. За цю монографію, кращу книгу 2013 року, Ентоні Каммінгс отримав премію «John Frederick Lewis Award» від Американського філософського товариства.

Цікаво, що в поле зору дослідників, які працюють в жанрі інтелектуальної біографії, потрапили не лише музикологи «першого ешелону». Так, Йоган Крец (Kretz) присвятив свою монографію Ервіну Рацу (1898–1973) – австрійському музикологові, учневі Адлера, що працював над виданням творів Г. Малера²⁰; Йоган Гоєр (Hoyer) – німецькому музикологові, спеціалісту з церковної музики Францу Ксаверу Габерлю (Haberl, 1840–1910)²¹; предметом докторської дисертації, що згодом втілилася в окрему монографію, стала постать Віктора Цуккеркандля (Zuckerkandl, 1896–1965) – австрійського музиколога єврейського походження, праці якого

¹⁷ Goląb M. Józef Michał Chomiński. Biografia i rekonstrukcja metodologii. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008.

¹⁸ Sühring P. Gustav Jacobsthal – ein Musikologe im deutschen Kaiserreich: Musik inmitten von Natur, Geschichte und Sprache; eine ideen- und kulturgeschichtliche Biografie mit Dokumenten und Briefen. Hildesheim, 2012; Gustav Jacobsthal: Glück und Misere eines Musikforschers. Berlin: Henrich & Henrich, 2014.

¹⁹ Cummings A. Nino Pirrotta: an intellectual biography. Philadelphia, PA: American Philosophical Society, 2013.

²⁰ Kretz J. Erwin Ratz: Leben und Wirken. Frankfurt am Main: Lang, 1996.

²¹ Hoyer J. Der Priestermusiker und Kirchenmusikreformer Franz Xaver Haberl (1840–1910) und sein Weg zur Musikwissenschaft. Regensburg, 2005.

були майже не відомі до кінця минулого століття²². Потругальська музикознавиця Марія Хосе Артіага (Artiaga) звернулася до постаті португальського історика і мистецтвознавця Хоакіна де Ваконселоса (de Vasconcelos, 1849–1936)²³, двотомова праця якого про португальських музикантів «Os Músicos Portugueses» (1870) заклада основи португальської музикології.

Одне з останніх наукових досліджень присвячене постаті музичного критика і музикознавця Ернеста Ньюмена (Newman, 1868–1959), автора чотиритомової біографії Ріхарда Вагнера, у британській музиці XIX–XX ст.²⁴ Завдання, що поставив перед собою автор: розкрити контекст, у якому Ньюмен сформувався як музикознавець, прослідкувати, як змінювалася сфера його наукових зацікавлень, і які культурно-історичні особистісні чинники впливали на ці зміни та яким чином. Також у 2017 році побачила світ монографія Міхала Пекарського про польського історика музики й етнографа Адольфа Хибінського²⁵, значення наукової та педагогічної діяльності якого для польської музикології важко переоцінити. Біографію і наукову діяльність А. Хибінського автор подає у широкому історичному, культурно-музичному контексті з особливою увагою до діяльності кафедри музикології Львівського університету, організатором якої був Хибінський. Цікаво, що окремий розділ монографії розповідає про місце музикологів у музичному житті Львова – у численних товариствах, школах і консерваторіях, у концертному житті тощо.

Треба згадати також монографію радянських російських музикознавців Олени Орлової й Андрія Крюкова про Бориса Асаф'єва (1984), а також публікацію документальних матеріалів до його біографії, виданих 1981 року²⁶.

²² Lipp G. Das musikanthropologische Denken von Viktor Zuckerkandl. Tutzing: Hans Schneider, 2002.

²³ Artiaga Maria José. Joaquim de Vasconcelos, a Man of his Times Faced with a Peripheral Musicology. URL: <https://christopherwiley.files.wordpress.com/2015/04/musical-biography-conference-booklet-april-2015.pdf> (дата звернення 11.05.2018).

²⁴ Watt Paul. Ernest Newman: A Critical Biography. Woodbridge: The Boydell Press, 2017.

²⁵ Piekarski M. Przerwany kontrapunkt. Adolf Chybiński i początki polskiej muzykologii we Lwowie 1912–1944. Warszawa: Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN, 2017.

²⁶ Материалы к биографии Б. Асафьеву / Сост., вст. ст. и comment. А. Н. Крюкова. Ленинград: Музыка, 1981.

Українські музикознавці на сьогодні рефлектиують над метою і завданнями музикознавчої науки як частини гуманітарного «космосу». «Цільове призначення музики і музикознавчого тексту виявляється єдиним: прокладання дороги до смислів культури, – слушно стверджує Олександра Самойленко. – Музика пробирається до смислових обріїв культури по-своєму, шляхом означення у звучанні ціннісних реалій, музикознавство – по-своєму, означуючи саме звучання в словесно-поняттійній формі, що й будить його інтердисциплінарну активність»²⁷. На її думку, створення паралельного до музичної «мовної дійсності» наукового словесного обговорення викликає потреба віднайти «чисту сутність» музики, визначити те, що «перебуває понад культурою, але якимось чином є доступним людській свідомості й відбивається в побутуванні музичної мови»²⁸. Люба Кияновська підкреслює важливість творчого компоненту, «здатність знайти вербалні відповідники до феномену “музікії”, що ніколи не осягнуть її досконалості, але повинні прагнути якомога близче підійти до неї, є неодмінною складовою справжнього музикознавчого аналізу»²⁹. Звідси слухна думка про те, що творець Логосу музичної науки творить і частину художньої культури своєї доби.

На пострадянському просторі сьогодні бачимо праці, присвячені дослідженню музикознавчих «творів» як носіїв своєрідності науки, особливої форми наукового вислову, який, за Тетяною Науменко, «витікає з універсуму слова і несе у собі ген літературності». Тому, правомірно вважати музикознавство «літературним фактом»: «Нauковий твір постає як ключова одиниця самобутності вислову – від ідіолекта науки, такої відмінної від інших, навіть споріднених гуманітарних дисциплін, до ідіостилю вченого як представника часу, місця і свого авторського “ego”». В підсумку «музикознавчий твір народжується з духу музики і духу слова: перший визначає глиби-

²⁷ Самойленко О. Наукові обрії сучасного українського музикознавства. *Мистецтвознавство України: зб. наук. праць*. Київ: Музична Україна, 2010. Вип. 11. С. 38–45.

²⁸ Самойленко О. Сучасна музична мова або мова сучасної музики: дві теоретичні парадигми одного художнього явища. *Laudatio. Ювілейна збірка наукових статей на пошану професора Юрія Ясіновського*. Львів: Видавець Тарас Тетюк, 2014. С. 161.

²⁹ Кияновська Л. Етос музикознавчого дослідження в сучасній гуманістичній науці. *Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової*. Одеса: Друкарський дім, 2011. Вип. 14. С. 24–25.

ну його змісту, другий – мистецтво вислову»³⁰. Двоєдину природу музикознавства підкреслює й Олена Немкович: «Нерозривне взаємопроникнення об'єктивного і суб'єктивного, раціонального й емоціонально-інтуїтивного, абстрактно-понятійного й художньо-образного, інтелектуального й ширше – духовного начал є необхідним для проникнення дослідницької думки в художній і екзистенціальний зміст музичних композицій, виражає сутність музикознавчого дослідження»³¹. Отже, погоджуємося, що однією з провідних умов розвитку української музичної історіографії мусить бути «само-рефлексія наукової музикознавчої свідомості, що веде до спеціального предметного виділення та вивчення музикознавчої діяльності у якості одного з породжуючих контекстів культури»³².

У цьому контексті варто згадати монографію Оксани Гнатишин, присвячену цілісному аналізу української музикології у її еволюції, а власне огляду концептуальних ідей українських вчених у хронологічному постанні. Авторка ставить перед собою завдання дослідити питомо національні риси музикології як складової «мисленевої традиції українських інтелектуалів сприймати-досліджувати музику»³³, і стосовно музичної науки такий підхід було застосовано вперше.

Звернення до постаті музикознавця як об'єкта дослідження в українському музикознавстві є явищем нечисленним. Найбільш широко висвітлена музикознавча діяльність С. Людкевича завдяки перевиданню його досліджень та статей у двох томах у 2000 році і двотомовій монографії З. Штундер «Станіслав Людкевич. Життя і творчість», що вийшла друком 2005–2009 роках. Про музикознавчу діяльність Василя Витвицького знову ж завдяки виданню його науково-критичної спадщини³⁴, ряд публікацій, зокрема

³⁰ Науменко Т. Музыковедение: стиль научного произведения: дис. ...д-ра искусствоведения: 17.00.02 / Всероссийская академия музыки им. Гнесиных. Москва, 2005. URL: <http://www.dissertcat.com/content/muzykovedenie-stil-nauchnogo-proizvedeniya> (дата звернення 20.09.2016).

³¹ Немкович О. Українське музикознавство ХХ століття як система наукових дисциплін. С. 52.

³² Іонов В. Історіографія як основа наукової інтерпретації сучасної української музичної культури: автореф дис. ...канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 / Одес. держ. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2010. С. 12.

³³ Гнатишин О. Історичний вимір українських музично-теоретичних концепцій: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 8.

³⁴ Витвицький В. Музикознавчі праці. Публістика / Упоряд. Любомир Лехник. Львів, 2003.

Л. Кияновської, Д. Дувіряк, Л. Філоненка та ін., присвячено Стефанії Павлишин³⁵, 2007 побачив світ збірник статей і матеріалів, присвячених львівському музикознавцеві Яремі Якубяку³⁶, у 2012 вийшла книжка на пошану музикознавця Марії Білинської³⁷, публікації Ю. Ясіновського, Г. Карась, У. Граб, Н. Толошняк, О. Гнатишин, О. Мартиненко присвячено окремим аспектам музикознавчої діяльності Б. Кудрика, Ф. Стешка, П. Маценка, М. Антоновича, О. Залеського, Р. Савицького-молодшого. Музикознавчій діяльності Андрія Ольховського присвячені статті Л. Корній³⁸.

Постать Миколи Гордійчука висвітлює у своїх публікаціях О. Немкович³⁹. У 2012 році вийшла збірка статей знаної української музикознавиці Ніни Герасимової-Персидської «Музика. Время. Пространство»⁴⁰, яка репрезентує вибраний доробок дослідниці за останні сорок років, їй же присвячені ювілейні статті в музичній періодиці. Okремі публікації та збірки «на пошану» присвячено О. Цалай-Якименко, Ю. Ясіновському⁴¹, І. Пясковському⁴²,

³⁵ Syntagmation: збірник наукових статей на пошану доктора мистецтвознавства, професора Стефанії Павлишин. Львів, 2000; Стефанія Павлишин у своїх працях і висловах сучасників / Упоряд. М. Кривенко, Н. Письменна; ред. Р. Мисько-Пасічник. Львів: Растр-7, 2015.

³⁶ Пам'яті Яремі Якубяка: збірка статей та матеріалів. Львів, 2007. 224 с.; Козаренко О. Ярема Якубяк як приклад когнітивного музикознавця. *Вісник Львівського університету*. Львів, 2013. Серія мист.-во. Вип. 12. С. 28–31.

³⁷ Подвижниця української культури. Книга на пошану Марії Білинської. Львів: ЗУКЦ, 2012. 176 с.

³⁸ Ольховський Андрій. Нарис історії української музики / Підготовка до друку, наукова редакція, вступна стаття, коментарі Л. П. Корній. К.: Музична Україна, 2003 (перевидання 1941 р.); Корній Л. Андрій Ольховський. Повернення із забуття. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2015. Вип. 113: Композитори і музикознавці Київської консерваторії у 1923–1941 роках. С. 14–23.

³⁹ Немкович О. Микола Гордійчук і сучасне українське історичне музикознавство. *Студії мистецтвознавчі*. К.: Вид-во ІМФЕ, 2010. Ч. 1 (29). С. 94–99; її ж. Видатний український історик-музикознавець (М. О. Грінченко). *Музична україністика: сучасний вимір*. К.: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2009. Вип. 3. С. 141–155.

⁴⁰ Герасимова-Персидська Н. Музика. Время. Пространство. Київ: Дух і Літера, 2012. 408 с.

⁴¹ Ясіновський Юрій. Бібліографічний покажчик. Львів: Видавництво УКУ, 2004; LAUDATIO. Ювілейна збірка наукових статей на пошану професора Юрія Ясіновського. Львів: Видавець Тарас Тетюк, 2014. 280 с.

⁴² Коханик І., Сумарокова В. Світло особистості Ігоря Болеславовича Пясковського – ученої, музиканта, педагога. *Українське музикознавство. Пам'яті І. Б. Пясковського*. К., 2012. Вип. 38. С. 7–18.

Б. Яворському⁴³, І. Ляшенку⁴⁴, І. Котляревському⁴⁵ та ін. Однак у різноманітті окремих статей наукового спрямування, ювілейних публікацій і збірників «на пошану» відсутні ширші наукові дослідження, присвячені персональній інтелектуальній праці музикознавця у широкому контексті історичних, суспільно-політичних, культурно-музичних подій його життя.

Цікава думка зустрілася на одному з музикологічних форумів: музикологія по відношенню до музики має те ж значення, що філософія для життя – намагається її прояснити, все інше є проблемами інтерпретації. Тому особа музикознавця як медіатора поміж світом музики і людиною, науковця, здатного зrozуміти логіку музичного мислення у різні історичні епохи, творця «адаптованого перекладу» «природи й семантичних можливостей мови музики»⁴⁶ є, на моє переконання, самоцінним об'єктом, гідним персональної інтелектуальної історії як особливого жанру наукового дослідження. Зважаючи на запити сучасної, постмодерної методологічної думки, таким науковим жанром є інтелектуальна біографія.

1.2. Інтелектуальна біографія у теоретико-методологічному вимірі

У сучасній гуманітаристиці проблема біографії і біографічного методу в різноманітних його проявах є однією з найактуальніших. Антропологічний дискурс у гуманітарних науках активізував біографічну проблематику й «оформив» її в сучасні напрямки «нового біографізму», який переносить свою увагу зі зовнішньої біографії

⁴³ Антропова Т. Постать Б. Яворського у контексті культуротворчих процесів в Україні 10–20-х років ХХ століття: автореф. дис. ...канд. мистецтвознав.: 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2010. 20 с.

⁴⁴ Гнатишин О. Національне в теоретико-концептуальному осмисленні Івана Ляшенка (соціальний та естетичний осяги). *Вісник Львівського університету*. 2014. Серія мист.-во. Вип. 15. С. 89–97.

⁴⁵ Рощенко О. Методологічні засади продукування наукової школи І. А. Котляревського. *Українська музика: науковий часопис*. 2017. Ч. 2 (24). С. 75–82.

⁴⁶ Самойленко О. Сучасна музична мова або мова сучасної музики: дві теоретичні парадигми одного художнього явища. С. 155.